

Hrvatska u uniji s Ugarskom – 12. stoljeće

Kriza nasljedstva

Nakon Zvonimirove smrti (1089.)

- smrt bez nasljednika
- kriza nasljeđivanja

Različiti pretendenti na prijestolje

- Dio plemstva podržava Arpadoviće (ugarsku dinastiju)
- Drugi dio traži nekog iz redova hrvatskog plemstva

Ladislav I.

Brat Zvonimirove žene Jelene

Polaže pravo na hrvatsku krunu

- Krajem 1080-ih počinje kampanja osvajanja hrvatskih krajeva

- 1091. ulazi s vojskom u Hrvatsku
- zauzima dio teritorija
- postavlja nećaka Almoša za upravitelja

Otpor hrvatskog plemstva

- dio hrvatskog plemstva bira domaćeg kralja Petar Svačić

Tradicija

- Bitka na Gvozdu (1097.)
- Sukob hrvatskog plemstva i Mađara
- Pogibija Petra Svačića
- Slabi otpor Ugarskoj

Dolazak Kolomana

Pacta Conventa

- Tradicionalno tumačenje – 1102. dogovor hrvatskog plemstva i ugarskog kralja Kolomana
- Hrvatska priznaje kralja, ali zadržava autonomiju:

hrvatsko plemstvo ne mora ratovati izvan Hrvatske, osim u blizini granica

kralj mora poštivati prava hrvatskih velikaša

hrvatska i ugarska imaju zajedničkog kralja, ali su odvojene zemlje

„personalna unija”

Problem ovog tumačenja: autentičnost dokumenta

Pacta conventa

Original nije sačuvan

Dokument iz 14. st.

To je objašnjenje uz *Historia Salonitana* Tome arhiđakona o tome kako su Ugri osvojili Dalmaciju

Dokument više pojašnjava stanje u 14. st. nego u 12. st.

- Refleksija potrebe plemstva u 14. st. da očuva svoj položaj pred Anžuvincima

Natpis na zvoniku crkve sv. Marije

ANNO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI MCV,
CUM DEUS POST VICTORIAM ET PACIS PRAEMIUM
INGRESSUM DEDIT IADERE,
COLOMANUS REX HUNGARIAE, DALMATIAE ET CHROATIAE
HOC CAMPANILE SANCTAE MARIAE
PROPRIIS SUMPTIBUS FIERI IUSSIT.

Godine utjelovljenja Gospodina našega Isusa Krista 1105.,
kada je Bog nakon pobjede i nagrade mira dopustio ulazak u Zadar,
Koloman, kralj Ugarske, Dalmacije i Hrvatske,
zapovjedio je da se o vlastitu trošku sagradi ovaj zvonik Svete Marije.

Dvojna kruna – Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo

Kralj Koloman (1095.–1116.)

- Učvrstio vlast u Hrvatskoj i Dalmaciji
- Krunjen za kralja Hrvatske i Dalmacije
- Stabilizirao političke prilike
- Potvrde privilegija dalmatinskim gradovima

Od 12. stoljeća Hrvatska je u uniji s Ugarskom.

-Središte vlasti postupno se premješta na sjever

Ideja o „personalnoj uniji”

- Kralj je zajednički, ali institucije ostaju odvojene
- Problem – u srednjem vijeku ne postoji koncept personalne unije

Vladari

Stjepan II.

- Sredinom 12. stoljeća
- Veze s plemstvom i Crkvom
- Stabilnost vlasti

Kralj Bela II. Slijepi

- Jača kraljevsku vlast
- Osigurava nasljedstvo dinastije
- Kontinuitet vladarske linije

Kralj Gejza II.

- Sudjeluje u sukobima s Bizantom
- Jača međunarodni položaj države
- Važan za vanjsku politiku

Kralj Stjepan III.

- Borbe za prijestolje
- Suočava se s bizantskim utjecajem

Posljedice

Nastanak nekoliko političko-društveno-kulturnih cjelina

- 1) Dalmatinski gradovi – prema autonomiji
- 2) Dalmatinsko zaleđe – jačanje plemstva
- 3) Sjeverna Hrvatska – jači ugarski utjecaj
- 4) Istočna Hrvatska – potpuni ugarski utjecaj

Uprava za Arpadovića

Jačanje kraljevske uprave

- Stvaranje složenije državne organizacije
- Sustav vazalskih odnosa
- Kraljevska administracija – personalizirana
- Shvaćanje vlasti – patrimonijalno

VAŽNA ULOGA BANA

- Ban: kraljev zamjenik u Hrvatskoj i Dalmaciji.
- Plemićki rodovi dobivaju bansku čast kako bi osigurali autoritet kralja
 - npr. Ban Borić (oko 1150.-1163.)
- Banovi: vojnu, sudsku i upravnu vlast

Kralj Bela III. (1172.-1196.)

- Jedan od najvažnijih vladara
- Jača gospodarstvo i državu

- Modernizira upravu

Osnutak „vjerodostojnih mjesta“

Bizantski utjecaj: Dvorske procedure po uzoru na Bizant

-

Gradovi

Sukobi oko Dalmacije

- Venecija nastoji zavladatai dalmatinskim gradovima
- Gradovi mijenjaju vlast između Ugarske i Venecije
- Važno zbog kontrole trgovine na Jadranu

Rast ekonomske i političke moći obalnih gradova:
Zadar, Split, Trogir, Dubrovnik.

- Trgovina, obrt, pomorstvo
- Privilegiji – autonomija
- Postupno jačanje ideje o samoupravi

Sjever i istok

- Sporiji razvoj urbanih središta

- Villae = varoši kao oblik gradskog naselja

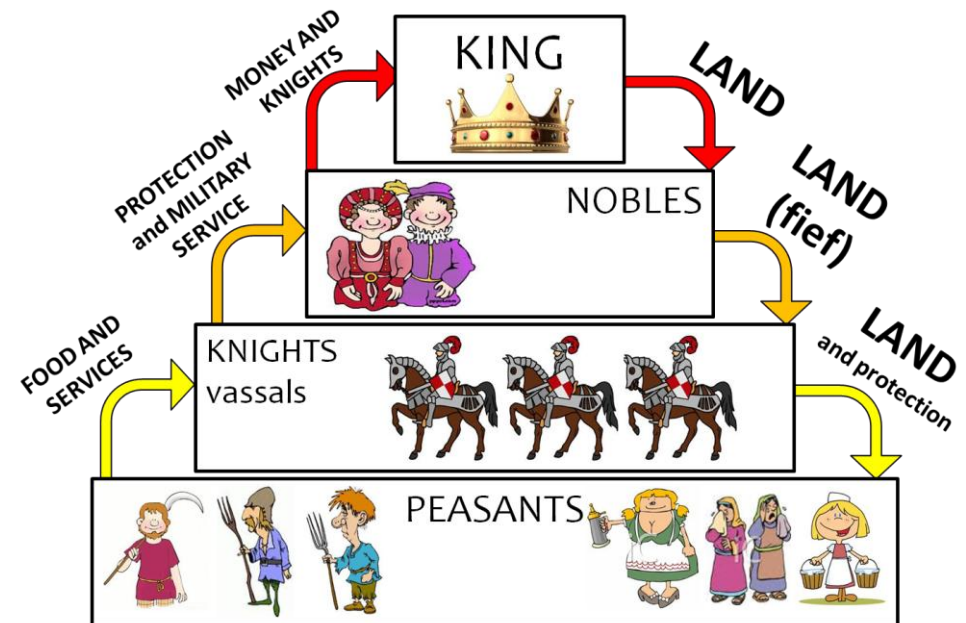
- Tek u 13. stoljeću – nastanak ekonomski snažnijih gradova

Evropsko društvo

1) plemstvo

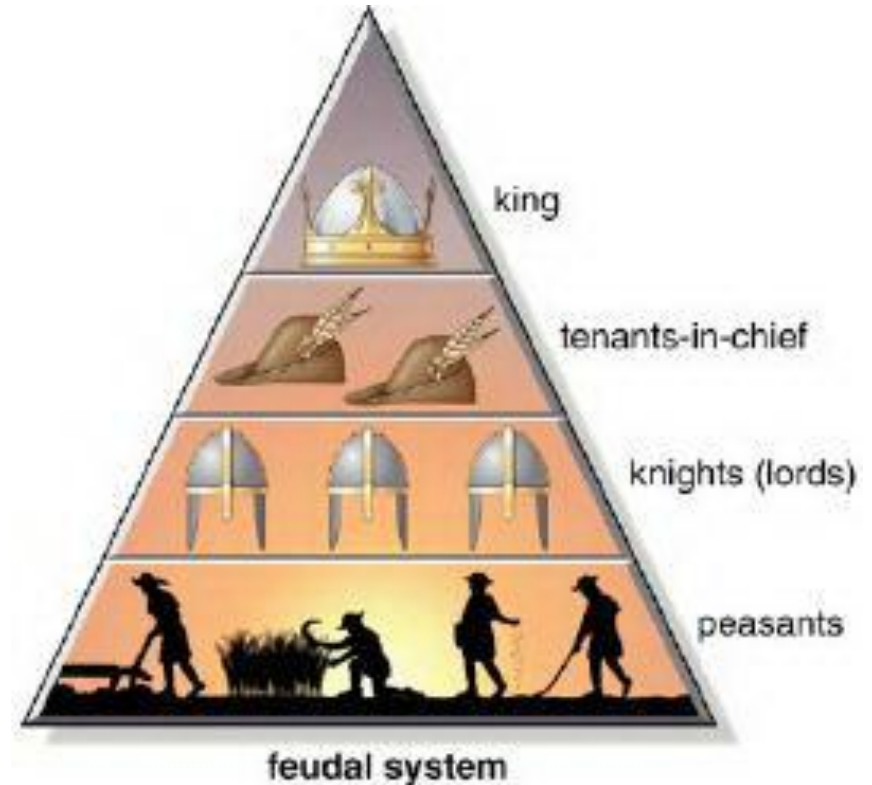
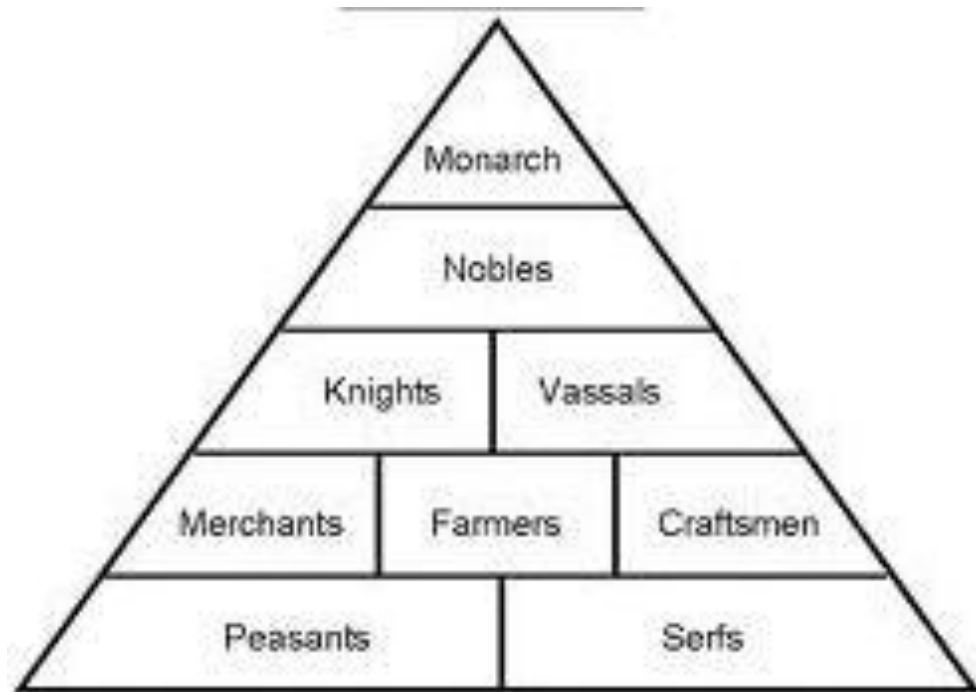
2) seljaštvo

3) gradsko stanovništvo – trgovci i obrtnici

Feudal Pyramid of Power

Sustav društvenih odnosa oko 1000. godine na Zapadu

Društvo u Hrvatskoj – plemstvo

- Zemlja se daje plemićima u zamjenu za vojnu službu

Razvoj plemstva

Jačanje moći hrvatskih velikaša

- Stvaranje plemićkih obitelji
- Važno jer plemstvo sudjeluje u upravi državom

Ali, za razliku od trendova na Zapadu, ne događa se razvoj klasičnog vazalskog sustava

Plemićke obitelji:

- Šubići, Frankapani, Babonići

Plemstvo postaje nositelj lokalne vlasti

Utjecaj raste na račun kraljevske moći

Križarski ratovi

- Križari prolaze kroz hrvatske krajeve
- Utjecaj na trgovinu i promet
- Važno za povezivanje Europe
- Važno i za transfer ideja o lenško-vazalskom sustavu
- Dovedeće i do sudjelovanja kralja Andrije II. u križarskom ratu

Crkva u 12. stoljeću

Raslojavanje crkvenoga uređenja

1) Ugarsko

- hrvatski krajevi pod kaločko-bačkim nadbiskupom i ostrogonskim nadbiskupom

2) Dalmatinsko-hrvatsko

- splitski primas

Društvo i Crkva

Crkva jača: darovnice kralja i banova

Stvaraju se veliki zemljoposjedi

Darovnice samostanima

Kartulari

Crkvene reforme po uzoru na Rim?

- ideja samostalnije Crkve nije zaživjela, osim dijelom u dalmatinskim gradovima

- kraljev patronat jača

- ugarski se kraljevi pozivaju na kraljev „nadpatronat“

- Ideja da kralj ima apsolutno pravo upravljanja Crkvom